

**MÜSLÜMANLARIN İSLAM'I YANLIŞ TEMSİLİ
BAĞLAMINDA İSLAM'IN OLUMSUZ İMAJİ VE İSLAMOFOBİ**
THE NEGATIVE IMAGE OF ISLAM AND ISLAMOPHOBIA IN THE CONTEXT OF
MUSLIMS' MISREPRESENTATION OF ISLAM

Dilek ERMEÇ

Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Temel İslam Bilimleri Ana Bilim Dalı, Konya,
Türkiye

e-posta: dermec16@hotmail.com; ORCID ID: 0009-0007-5482-1073

Özet

Bu makale, İslam'ın günümüzdeki olumsuz imajının sadece dışsal etkenlerle değil, aynı zamanda Müslüman toplumların içinden kaynaklanan yanlış temsil biçimleriyle de şekillendiğini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Medya ve siyasi söylemler dışarıda bırakılarak, Müslümanların, dinî cehalet, kültürel sapmalar, hurafeler, batıl inançlar ve kadınlara yönelik ayrımcılık gibi uygulamalarla İslam'ı özünden uzak bir şekilde temsil ettikleri vurgulanmaktadır. Kur'an ve Sünnet'in sunduğu evrensel değerler (adalet, merhamet, eşitlik, ahlak) ile bu yanlış uygulamalar arasındaki derin çelişki, İslam'ın dış dünyada yanlış algılanmasına ve İslamofobinin güçlenmesine yol açmaktadır. Kadınlara yönelik ayrımcılığın, batıl uygulamaların ve şekilci din anlayışının dinî meşrûiyetle sunulması, hem içeride bireylerin dine yabancılaşmasına hem de dışarıda İslam'ın baskıcı ve çağ dışı bir sistem gibi algılanmasına neden olmaktadır.

Çalışmada, bu olumsuz temsilleri aşmak için sahih kaynaklara dönüş, hurafelerle mücadele, eleştirel dinî eğitim ve ahlaka dayalı bir temsil anlayışının gerekliliği vurgulanmaktadır. İslam'ın özüne uygun ve bilinçli bir temsiline, hem iç barışı sağlayacağı hem de İslamofobiyle mücadelede en güçlü araç olacağı ifade edilmektedir.

Anahtar Sözcükler: İslamofobi, İslam'ın Yanlış Temsili, Dinî Cehalet, Hurafeler, Batıl İnançlar, Kadın Hakları

129

Abstract

This study explores the negative perception of Islam not solely as a result of external factors such as media or political discourse, but also as a consequence of internal dynamics within Muslim societies. Focusing on misrepresentations rooted in religious ignorance, cultural distortions, superstitions, and gender-based discrimination, the paper argues that these internal misinterpretations significantly contribute to Islamophobia. Although the Qur'an and Sunnah emphasize universal values such as justice, compassion, equality, and morality, many Muslim communities have come to equate Islam with local customs, patriarchal norms, and irrational practices. This has led to a distorted public image of Islam as oppressive, outdated, and intolerant particularly in Western societies.

The paper advocates for a return to authentic Islamic sources, a critical and morally grounded religious education, and a conscious effort to eliminate superstitions and cultural practices wrongly associated with Islam. It concludes that accurate representation based on the core principles of Islam can promote internal reform and serve as the most effective response to rising Islamophobia.

Keywords: Islamophobia, misrepresentation of Islam, religious ignorance, superstitions, false beliefs, women's rights

Giriş

Günümüzde İslam, dünya genelinde barış, adalet ve merhamet dini olarak bilinmesi gerekirken, ne yazık ki sıklıkla radikalizm, terörizm ve kadın haklarının ihlali gibi olumsuz kavramlarla birlikte anılmaktadır. Bu durumun oluşmasında çeşitli dışsal etkenler kadar, içsel faktörlerin de önemli bir rolü vardır (Lean, 2012). Özellikle Müslümanların İslam'ı temsil ediş biçimi, bu olumsuz imajın şekillenmesinde kritik bir etkindir. Dinî bilgiye dayanmayan uygulamalar, kültürel geleneklerin din zannedilmesi, hurafelerin ve batıl inanışların İslam'la

özdeşleştirilmesi gibi pratikler, İslam'ın evrensel mesajının bozulmasına neden olmakta; bu da hem içsel yozlaşmaya hem de dış dünyada İslamofobik eğilimlerin güçlenmesine yol açmaktadır.

Bu çalışmada, İslamofobinin yalnızca Batı kaynaklı bir önyargı olmadığını, Müslüman toplumların da İslam'ı temsil biçimleriyle bu sürece katkıda bulunduklarını ortaya koymak amaçlanmaktadır. Dinî eğitimsizlik, geleneksel yapının dini tahrif edecek ölçüde hâkimiyet kurması ve eleştirel düşünce eksikliği gibi faktörler, İslam'ın özünden sapmasına yol açmakta, bu da İslam hakkında dış dünyada yanlış yargıların doğmasına neden olmaktadır (Said, 1978). Bu bağlamda, İslam'ın negatif imajına katkı sağlayan içsel nedenler üzerinde durulacak, özellikle hurafeler, batıl inançlar ve kültürel uygulamaların İslam gibi sunulmasının sonuçları analiz edilecektir.

1. İslamofobi ve Algı İnşası

İslamofobi, en genel tanımıyla İslam'a ve Müslümanlara yönelik duyulan irrasyonel korku, öfke, nefret ve ayrımcı tutumların bütünüdür. Bu kavram, özellikle 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra Batı literatüründe yaygınlaşmış ve hem akademik hem de sosyopolitik tartışmalarda sıkça yer bulmuştur. Ancak İslamofobi yalnızca bireysel önyargılarla sınırlı kalmamakta; toplumsal düzlemde kurumsal ayrımcılığa, politik kararlara ve medya temsil biçimlerine de sirayet etmektedir (Halliday, 1999). Kavramın kökeninde "fobi" terimi yer almakla birlikte, bu korkunun temelsiz olması, ideolojik ve kültürel boyutlarla beslenmesi, onu sıradan bir psikolojik tepki olmaktan çıkarıp yapısal bir soruna dönüştürmektedir (Allen, 2010).

İslamofobinin oluşumunda medya, siyasi söylem, tarihsel miras gibi birçok dışsal faktör rol oynamaktadır. Ancak bu çalışmanın amacı doğrultusunda, İslamofobiye besleyen içsel faktörlere, yani Müslümanların bizzat kendi toplumlarında İslam'ı nasıl temsil ettiklerine ve bu temsilin dış algıya nasıl yansıdığına odaklanmak gerekir. Zira dinin özünden uzaklaşarak çeşitli kültürel veya yerel uygulamaların İslam adı altında sunulması, hem Müslüman bireylerin hem de dış gözlemcilerin İslam'a dair algılarını şekillendirmektedir.

Algı, insan zihninin dış dünyadan gelen bilgileri anlamlandırma süreci olarak tanımlanır. Bu bağlamda "algı inşası", bireylerin veya toplumların, gerçekliğe ilişkin yorumlarını etkileyen semboller, söylemler ve davranışlar bütünüyle oluşur. Sosyal psikoloji açısından bakıldığında, bireylerin bir dine veya dine mensup topluluğa dair algıları, o dine mensup bireylerin davranışları üzerinden şekillenmektedir (Runnymede Trust, 1997). Bu durum, dinin teorik öğretilerinden çok, onun pratik hayattaki tezahürleriyle ilgilidir. Dolayısıyla Müslüman bireylerin İslam'ı nasıl yaşadığı ve sunduğu, İslam'a dair küresel algının da belirleyici unsurudur (Said, 1997).

Burada önemli bir kavramsal ayrım yapılmalıdır: İslam ile Müslümanları birbirinden ayırmak. Ne var ki, bu ayrım çoğu zaman özellikle Batı toplumlarında yapılmamakta, bireysel ya da toplumsal ölçekteki olumsuz Müslüman davranışları doğrudan İslam'ın özüne mal edilmektedir. Bunun sonucu olarak, bireylerin dine aykırı pratikleri bile, dış dünyada İslam'ın bir ögesi gibi algılanmakta ve bu da İslamofobik tepkileri beslemektedir.

Bu noktada, İslamofobi olgusunun yalnızca dışsal kaynaklı bir "ötekileştirme" süreci olmadığı, aynı zamanda içeriden de beslenen bir "temsilde bozulma" haliyle iç içe geçtiği görülmektedir. Özellikle geleneksel toplumlarda karşılaşılan hurafeler, batıl inançlar, kadına yönelik ayrımcı pratikler, şiddetin meşrulaştırılması, akla ve ilme karşıt yaklaşımlar gibi olgular, dinin özünden uzaklaşmanın ve kültürel sapmanın en belirgin tezahürleridir. Bu durum yalnızca dini içerden zayıflatmakla kalmamakta; aynı zamanda dış dünyada dine yönelik düşmanlık ve önyargıları da artırmaktadır.

İslamofobiyi anlamak, yalnızca onun dışsal kaynaklarını analiz etmekle değil, Müslüman toplumların kendi içindeki dinî temsilleri ve davranış kalıplarını da analiz etmekle mümkündür.

2. İslam'ın Temel İlkeleri ve Evrensel Mesajı

İslam, Arapça'da "barış" ve "teslimiyet" anlamlarına gelen "silm" kökünden türemiştir. Bu kök, dinin özünde barışı, adaleti ve insanın kendisini Allah'a teslimiyetini ifade eder. İslam'ın temel kaynakları olan Kur'an-ı Kerim ve Sünnet, insan onuru, eşitlik, adalet, merhamet ve özgürlük gibi evrensel değerlere vurgu yapar (Maududi, 2000). İslam'ın temel ilkeleri arasında tevhid (Allah'ın birliği), adalet, ahlak, ilim, istişare, özgür irade, sorumluluk ve kul hakkına riayet gibi esaslar bulunmaktadır. Bu ilkeler, bireyin hem Allah ile olan ilişkisini hem de toplumla olan etkileşimini düzenler.

Kur'an-ı Kerim'de insanlar arasındaki farklılıklar doğal birer ayet olarak değerlendirilir: "Ey insanlar! Doğrusu, biz sizi bir erkekle bir dişiden yarattık ve birbirinizle tanışasınız diye sizi milletlere ve kabilelere ayırdık. Allah katında en üstün olanınız, takvaca en ileride olanınızdır..." (Hucurât, 49/13)

Bu ayet, İslam'ın evrenselliğini ve ırk, soy, cinsiyet ayrımı gözetmeksizin tüm insanlığı eşit kabul eden bir yapıda olduğunu gösterir. Aynı şekilde İslam, insan haklarını merkeze alan bir hukuk sistemi sunar. Yaşama hakkı, mülkiyet hakkı, din ve vicdan özgürlüğü gibi temel haklar İslam hukukunda korunmuştur (Maududi, 2000).

Bununla birlikte, İslam dini bireysel ibadetler kadar toplumsal sorumluluğa da vurgu yapar. Zekât, sadaka, komşuluk ilişkileri, yetim hakkı, adaletli yönetim gibi konular, dinin sosyal boyutunu temsil eder. İslam'da bir Müslüman sadece Allah'a karşı sorumlu değil; aynı zamanda diğer insanlara, hayvanlara ve çevreye karşı da sorumludur. Bu bütünsel sorumluluk anlayışı, İslam'ın yalnızca ahiret merkezli değil, aynı zamanda dünyevi düzeni gözetten bir sistem olduğunu ortaya koyar.

Peygamber Efendimiz'in (s.a.v) hayatı da İslam'ın evrensel mesajının pratiğe dökülmüş halidir. Cahiliye toplumunun baskıcı, ataerkil ve sınıfsal yapısı karşısında, Hz. Peygamber, eşitlik, adalet, merhamet ve ilim temelli bir toplum inşa etmeye çalışmıştır (Wadud, 1999). Kadınlara, kölelere, çocuklara ve farklı inanç gruplarına yönelik sergilediği adil ve merhametli tutumlar, İslam'ın temel hedefini açıkça yansıtır. Buna karşın, günümüz Müslüman toplumlarında, bu evrensel değerlerin yeterince temsil edilmediği; hatta birçok durumda tersine bir görüntü sunulduğu da aşikârdır.

Ne var ki, zamanla bu evrensel ilkeler bazı coğrafyalarda kültürel geleneklerle harmanlanarak asıl bağlamından koparılmıştır. Dinin özünü oluşturan evrensel değerler, yerini geleneksel kabullere, toplumsal baskılara, ataerkil yorumlara ve hurafelere bırakmıştır. Bu da hem içeride Müslüman bireylerin dini yanlış anlamalarına hem de dış dünyada İslam'a dair yanlış yargıların oluşmasına neden olmaktadır.

3. Müslüman Toplumlarında Kültürel Sapmalar ve Batıl İnanışlar

İslam, evrensel mesajını Kur'an ve Sünnet gibi sabit ve değişmez kaynaklarla belirlemiş olsa da, tarihsel süreçte bu asli kaynakların etrafında şekillenen farklı kültürel etkiler, dinin saf yapısını zamanla bozmuştur. Müslüman toplumlarda yerleşik hâle gelen birçok uygulama, aslında İslam'ın temel öğretileriyle uyuşmamakta; buna rağmen halk arasında "dinin bir parçası" olarak kabul görmektedir. Bu durum, İslam'ın özüne aykırı uygulamaların meşruiyet kazanmasına neden olmakta; dış dünyada ise İslam'a dair yanlış algıların doğmasına zemin hazırlamaktadır.

3.1. Kültür-Din Ayrımının Silikleşmesi

İslam'ın farklı coğrafyalarda farklı şekillerde yaşanması, kaçınılmaz olarak kültürel çeşitliliği beraberinde getirmiştir. Ancak bu çeşitlilik zamanla dinin özünü gölgeleyecek düzeye ulaşmıştır. Örneğin Güney Asya, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da bazı geleneksel törelerin, Kur'an veya hadis kaynaklı olmamasına rağmen "dinî vecibe" gibi kabul edilmesi, halkın dini algısını ve uygulamasını şekillendirmiştir. Erkek egemen aile yapısının meşrulaştırılması, kadının mirastan mahrum bırakılması, büyü ve nazara karşı muskalar kullanılması, türbelere adak adanması gibi örnekler, bu kültürel sapmaların en yaygın tezahürleridir (Göle, 1997).

3.2. Batıl İnançların Dine Eklenmesi

Batıl inançlar, bilimsel veya akli temeli olmayan, çoğu zaman korku, cehalet ve hurafeye dayanan yanlış inanışlardır. Maalesef bu tür inanışlar, birçok Müslüman toplumda dinin asli öğretileriyle iç içe geçmiştir. Gece tırnak kesmenin uğursuzluk getireceği, baykuşun ötmesinin ölüm işareti olduğu, şeytanın belli günlerde insanların arasında gezdiği gibi inançlar, halk arasında yaygın olup İslamî referanslarla meşrulaştırılmaya çalışılmaktadır. Oysa bu tür inançların ne Kur'an'da ne de sahih hadislerde bir temeli yoktur.

Benzer şekilde, türbe ziyareti yaparken dilek dilemek, şeyhlerin ya da evliya kabirlerinin başında mum yakmak, "veli" sayılan kişilere aracılık etmeleri için dua etmek gibi pratikler, İslam'ın tevhid inancına doğrudan aykırıdır (Barlas, 2002). Bu tür uygulamalar, İslam dışı şefaath anlayışlarını ve şirk unsurlarını barındırmakta; buna rağmen halkın geniş kesimi tarafından dinî vecibe gibi algılanmaktadır (Yavuz, 2012).

3.3. Hurafelerin Dinle Özdeşleştirilmesi

Hurafeler, dinî gerçeklikten uzak, çoğu zaman uydurma rivayetlere dayanan anlatılardır (Yavuz, 2012). Özellikle hadis geleneğinde zayıf ya da uydurma rivayetlerin halk arasında yaygınlaşması, İslam'ın algısını ciddi şekilde etkilemiştir. Örneğin, "Kadınların aklı yarım"dır", "Kadının yüzü fitnedir", "Her bidat sapıklıktır" gibi uydurma veya bağlamından kopararak kullanılan sözler, toplumda hem kadınlara yönelik ayrımcılığı artırmış hem de İslam'a yönelik dış eleştirilerin temelini oluşturmuştur (Ahmed, 1992).

Bu tür hurafeler, yalnızca bireysel dini hayatı değil, sosyal ve politik düzeni de şekillendirmektedir. Eğitim sistemine, hukuk anlayışına ve toplumsal cinsiyet ilişkilerine nüfuz eden bu yanlış inanışlar, İslam'ın ilerleme, adalet ve merhamet ilkeleriyle çelişmekte; dış dünyada İslam'ı bağnaz, ilkel ve çağ dışı bir sistem gibi gösterecek algıların oluşmasına katkı sunmaktadır.

3.4. Toplumsal Baskı ve Dinî Zorbalık

Kültürel sapmaların en tehlikeli yönlerinden biri de, toplumun birey üzerinde kurduğu baskının "din" adına meşrulaştırılmasıdır. Bazı toplumlarda başörtüsü, erkeklerin sakal bırakması, kadınların konuşma biçimi veya erkeklerin ibadet şekilleri bile sosyal baskı aracına dönüşebilmekte; bireylerin bu baskılara karşı çıkması, "dinsizlik" veya "iman zayıflığı" gibi suçlamalarla karşılık bulabilmektedir. Oysa İslam, bireyin imanını gönüllü teslimiyet üzerine inşa eder ve zorlama din anlayışını reddeder:

"Dinde zorlama yoktur. Artık doğruluk, sapıklıktan ayrılmıştır..." (Bakara, 2/256)

Bu ayetin aksine bir anlayışın toplumlarda hâkim olması, dinin zorlayıcı ve baskıcı bir sistem olarak görülmesine yol açmakta; özellikle Batı'da bu tür örnekler üzerinden İslamofobik söylemler yaygınlık kazanmaktadır.

4. Dinî Cehalet ve Eğitim Eksikliğinin Rolü

İslam'ın yanlış temsil edilmesinin en temel nedenlerinden biri, dinî cehalettir. Cehalet, yalnızca bilgi eksikliği anlamına gelmez; aynı zamanda yanlış bilgilerin doğru sanılması, hurafe ve batıl inançların dini zannıyla benimsenmesidir. Bu durum, bireyin dinî metinlere doğrudan ulaşamaması, yorum yapacak yeterliliğe sahip olmaması ve dini otoritelere körü körüne bağlı kalması ile daha da derinleşir. Eğitim eksikliği ile beraber dinî cehalet, İslam'ın özünden uzaklaşma ve İslam'a aykırı pratiklerin yaygınlaşması sorununu beraberinde getirir (Yıldırım, 2011).

4.1. Kur'ân ve Sünnet Kaynaklı Bilgiye Erişim Sorunu

İslam, bilgiye büyük değer veren bir dindir. İlk vahyin "Oku!" emriyle başlaması, bilginin hem bireysel hem toplumsal dönüşüm için temel unsur olduğunu gösterir. Ne var ki, birçok Müslüman toplumda bireylerin Kur'ân ve sahih hadis kaynaklarına erişimi sınırlı kalmakta, bu kaynakların dili (Arapça) anlaşılmadığı için insanlar dinî bilgileri dolaylı yollarla edinmektedir.

Bu durumda devreye giren geleneksel dinî öğreticiler halkın dini anlayışını şekillendirmektedir. Ancak bu öğreticilerin çoğu zaman dini değil, kendi kültürel anlayışlarını aktarmakta; böylece dinin saf yapısı bozulmaktadır.

İslam'ı yalnızca taklit yoluyla öğrenmek, bireyin eleştirel düşünme kabiliyetini köreltir. Bunun sonucunda halk arasında, Kur'ân'a aykırı olan birçok inanış ve uygulama "böyle gelmiş, böyle gider" mantığıyla sürdürülür. Oysa dinî eğitim, akıl ve irade ile şekillenen bir bilinç gerektirir. İmam Gazâlî'nin de belirttiği gibi, "bilgi, ibadetin ruhudur; bilinçsiz ibadet ise şekilden ibarettir."

4.2. Medrese ve Cemaat Odaklı Eğitimin Sınırlılığı

133

Pek çok Müslüman toplumda dinî eğitim, modern pedagojik ilkelerden uzak, ezberci ve dogmatik yapılar içinde verilmekte; bu da dinin hayata dokunan yönlerini gölgede bırakmaktadır (Demir, 2014). Medreselerde hâlen kimi bölgelerde eğitim materyalleri yüzlerce yıl öncesinin anlayışına göre düzenlenmekte; bireyler, güncel meseleler karşısında yorum yapma becerisi kazanmamaktadır. Dahası, cemaat yapıları içinde verilen eğitim, çoğu zaman kendi liderliğini kutsayan, eleştiriye kapalı ve farklı yorumlara tahammülsüz bir anlayışı yansıtmaktadır. Bu durum, İslam'ın çok sesli, istişareye açık ve rahmet yüklü yapısına ters düşmektedir.

Bu tür eğitim yapılanmalarının ürünü olan bireyler, toplumu da katı bir din anlayışıyla şekillendirmekte; kadını ötekileştiren, farklı mezhepleri dışlayan, yeni fikirleri tehdit sayan bir anlayışın yayılmasına katkı sunmaktadır. Sonuç olarak, İslam hoşgörü ve hikmet diniyken, bu tür uygulamalarla öfke ve dışlamayı meşrulaştıran bir yapı gibi sunulmaktadır.

4.3. Dinî Cehaletin İslamofobiye Katkısı

Dinî cehalet yalnızca içsel bir problem değildir; aynı zamanda dış dünyada İslam'a yönelik yanlış algıların oluşmasında da doğrudan etkili bir faktördür. Şiddet eylemlerine dini kılıf uyduran gruplar, cehaletle hareket etmekte; Kur'ân'ın barış, adalet ve merhamet ilkelerini göz ardı ederek, dini sadece bir siyasal kimlik ve güç aracı haline getirmektedirler. Bu tür oluşumlar, İslam'ın özünü yansıtmamakla birlikte, özellikle Batı medyasında "gerçek İslam" gibi gösterilmekte ve İslamofobi bu görsel temsiller üzerinden beslenmektedir.

Ayrıca, dinî cahilliğin toplumlar arasında çatışma potansiyelini artırdığı da açıktır. Hurafe ve batıl inançlarla dolu bir dinî anlayış, eleştirel düşüncüyü ve çok kültürlülüğü tehdit olarak görür; bu ise hem içsel ayrışmalara hem de dışsal düşmanlıklara neden olur. Oysa sahih

bir din eğitimi, bireye sadece ibadet bilgisi değil, aynı zamanda ahlaki sorumluluk, toplumsal uyum ve evrensel etik ilkeler kazandırır.

5. Kadın, Şiddet ve Dinî Meşruiyet Sorunu

İslam dini, kadın ve erkek arasında yaratılış bakımından eşitlik, sorumluluklarda adalet ve toplumsal rollerde dengeyi esas alan bir anlayış ortaya koymuştur. Ancak tarihsel süreçte bu ilkeler, çeşitli kültürel etkiler ve dinî cehalet nedeniyle bozulmuş; kadınların toplumsal hayatta maruz kaldığı ayrımcılık ve şiddet, çoğu zaman İslamî gerekçelerle meşrulaştırılmaya çalışılmıştır. Bu durum hem Müslüman kadınların haklarını gasp etmekte hem de İslam'ın evrensel adalet anlayışına aykırı bir temsil sunarak dış dünyada İslam'ın imajını zedelemektedir. **5.1. İslam'da Kadının Konumuna: Kur'ân ve Sünnet Kaynaklı Bakış**

Kur'ân-ı Kerîm, kadına insan olma onuru çerçevesinde yaklaşır. Kadın da erkek gibi Allah'ın halifesi, sorumluluk sahibi bir varlık ve ahlaki bir bireydir. Nitekim birçok ayette kadın ve erkek aynı hitaplarla muhatap alınmış, ibadetlerde, sorumluluklarda ve mükâfatlarda eşit düzeyde değerlendirilmişlerdir (Wadud, 1999):

“Erkek olsun kadın olsun, kim mümin olarak salih amel işlerse, ona mutlaka hoş bir hayat yaşatırız.” (Nahl, 16/97)

Peygamber Efendimiz de (s.a.v), kadınlara yönelik şiddeti ve aşağılayıcı tavırları yasaklamış; Veda Hutbesi'nde kadınların haklarının gözetilmesini özellikle vurgulamıştır. Ancak buna rağmen İslam dünyasında, kadının değersizleştirildiği, sesinin kısılmaya çalışıldığı ve şiddete maruz bırakıldığı pek çok örnek görülmektedir. Bu durumun temelinde, dini yanlış yorumlayan geleneksel ataerkil anlayış yatmaktadır.

5.2. Ataerkil Yorumlarla Dinin Bozulması

134

İslam'ın özünde olmayan ancak zamanla kültürel kodlarla dine eklemlenen birçok uygulama, kadını ikinci sınıf bir varlık gibi konumlandırmaktadır. Kadının mirastan mahrum edilmesi, eğitime erişiminin engellenmesi, erkek izni olmadan dışarı çıkmasının yasaklanması, boşanma ve evlilik gibi temel haklarının kısıtlanması gibi uygulamalar, çoğu zaman "dinin gereği" olarak meşrulaştırılmaktadır. Bu tür anlayışlar Kur'ân'ın ruhuna açıkça aykırıdır. Ne var ki dinî tebliğcilerin sessizliği veya bu anlayışlara destek vermesi, kadına yönelik adaletsizliğin sürmesine yol açmaktadır.

Bu bağlamda, kadına yönelik fiziksel, duygusal veya ekonomik şiddet kimi zaman "erkeğin hakkı" gibi sunulmakta; kadının buna itaat etmesi gerektiği öğretilmektedir (Ali, 2006). Oysa Hz. Peygamber (s.a.v) hayatı boyunca eşlerine hiçbir zaman şiddet uygulamamış, onların fikirlerine değer vermiş ve onları sosyal hayata dâhil etmiştir. Bu örnekler, kadına yönelik baskının ne dinî ne de ahlaki bir zemini olmadığını açıkça göstermektedir (Aslan, 2009).

5.3. Kadın Mağduriyeti Üzerinden İslam'a Yönelik Eleştiriler

Müslüman toplumlarda kadına yönelik şiddetin ve ayrımcılığın yaygın olması, Batı'da İslam'ın kadın düşmanı bir din olduğu algısını güçlendirmiştir. Medyada sıklıkla yer alan "namus cinayetleri", "burka zorunluluğu", "kız çocuklarının okutulmaması" gibi uygulamalar, İslam'ın özünü ilgisiz olsa da dinle özdeşleştirilmekte; bu da İslamofobik söylemlerin güçlenmesine katkı sunmaktadır.

Bu noktada sorun, yalnızca İslam'a yönelik dışsal algılarla sınırlı değildir. Aynı zamanda içerde de kadınların dinî hayattan uzaklaşmasına, dine olan güvenlerinin sarsılmasına ve kimi zaman tamamen seküler bir hayata yönelmelerine neden olmaktadır. Bu durum, dini

yeniden doğru temeller üzerinde anlatmanın, özellikle kadınlara yönelik adil ve kapsayıcı bir dinî söylem geliştirmenin zarureti ortaya koymaktadır.

5.4. Doğru Dinî Bilgilendirme ve Kadının Güçlenmesi

Kadınların dinî hak ve sorumluluklarını doğru öğrenmeleri, hem kendi özgüvenlerinin gelişmesi hem de dinin yanlış temsil edilmesinin önüne geçilmesi açısından hayati önemdedir. Kur'an ve hadis merkezli, sahih bilgiye dayalı bir din eğitimi, kadına karşı önyargıların kırılmasına yardımcı olabilir. Nitekim tarih boyunca birçok kadın âlim, müfessir, muhaddis ve eğitimci İslamî ilimlerde etkin rol almış, erkeklerle birlikte toplumu aydınlatmıştır.

Bu örnekler, İslam'da kadının edilgen değil, aktif ve üretken bir birey olarak konumlandığını; dolayısıyla ona yönelik ayrımcılığın ve şiddetin dini değil, kültürel bir sapma olduğunu göstermektedir.

6. Yanlış Temsilin İslamofobiye Katkısı

İslamofobi, yalnızca dış kaynaklı bir önyargı değil, aynı zamanda Müslümanların kendi dinlerini nasıl yaşadıkları ve temsil ettikleriyle doğrudan ilişkili bir olgudur. Batı toplumlarında İslam'a dair olumsuz imajın yaygınlaşmasında, medya ve siyasi söylemlerin yanı sıra, Müslümanların içinden kaynaklanan yanlış temsillerin de ciddi payı vardır. Özellikle hurafelerle, batıl inançlarla, kadın düşmanlığıyla ve cehaletle beslenen bir din anlayışı, dışarıdan bakanlar için İslam'ı korkutucu, baskıcı ve gerici bir sistem gibi göstermektedir.

6.1. İslam'ın Şekilci Temsili

Birçok Müslüman toplumda dinî yaşamın şekil ve ritüel odaklı olması, İslam'ın ahlaki ve evrensel mesajının geri planda kalmasına yol açmıştır (Kara, 2013). Oruç, namaz, başörtüsü, sakal gibi semboller görünürlük kazanırken; adalet, merhamet, doğruluk, liyakat gibi temel değerler ihmal edilmektedir. Bu durum, İslam'ı yalnızca dışsal kurallara indirgenmiş, ruhsuz bir yapı gibi sunar. Oysa İslam'ın amacı bireyin hem iç dünyasını hem de toplumsal ilişkilerini adalet ve hikmetle inşa etmektir. Şekilcilik, özü gölgede bıraktığında din, hem Müslüman birey için anlamını yitirir hem de dış dünyada yanlış algıların oluşmasına neden olur (Kara, 2013).

6.2. Ahlaki Zafiyetin Dinle Bağlantısı

Toplumda yaygın olan yolsuzluk, liyakatsizlik, kadına yönelik şiddet, akraba kayırmacılığı gibi ahlaki problemler, İslam'ın etkin olduğu toplumlarda dinle ilişkilendirilir. Dini temsil ettiğini iddia eden kişi ya da yapıların bu tür ahlaksızlıklara karışması, dışarıdan bakıldığında İslam'a atfedilir. Oysa sorun, İslam'da değil; İslam'ı yanlış anlayan ve çıkarları doğrultusunda kullanan bireylerdedir. Ancak bu ayrım her zaman dış gözlemciler tarafından yapılmaz; bu da İslamofobiye katkı sağlayan ciddi bir etki alanı oluşturur.

Örneğin bazı geleneksel yapılarda kadınların eğitim hakkının engellenmesi, çocuk yaşta evliliklerin desteklenmesi veya kadının kamusal alandan dışlanması gibi uygulamalar, "İslam böyle emrediyor" şeklinde sunulduğunda, bu hem içeride mağduriyetlere neden olmakta hem de dış dünyada İslam'ın baskıcı olduğu algısını güçlendirmektedir (Lean, 2012).

6.3. Hurafelerin ve Batıl Pratiklerin Algıya Etkisi

Batıl inançlara dayalı uygulamalar, modern toplumlarda İslam'ın rasyonellikten uzak, dogmatik bir din olarak görülmesine neden olmaktadır. Türbelere bez bağlamak, cin çıkarma seansları, büyüyle hastalık tedavi etme çabaları, ay tutulmalarında kapalı kalma gibi pratikler, hem bilimsel hem de ahlaki açıdan sorgulanmakta; bunları "İslamî pratik" zanneden

Müslümanlar, farkında olmadan dinin itibarını zedelemektedir. Dış gözlemciler, bu tür uygulamaları İslam'ın özü sanarak tüm dini, irrasyonel ve çağ dışı olarak algılamaktadır.

6.4. Dinî Cehaletin Medyatik Yansıması

Dinî cehaletin medya üzerinden görünür hâle gelmesi, İslamofobiye besleyen en güçlü dinamiklerden biridir. Özellikle radikal grupların din adına işlediği şiddet eylemleri, dinin hoşgörüsüzlüğünü değil, bireylerin cehaletini yansıtır (Beydoun, 2018). Ancak bu ayrımın yapılmaması, halk arasında İslam’a yönelik korku ve nefretin yayılmasına yol açar. Aynı şekilde kadınların bastırılması, kadınların temel eğitimi dışında yüksek eğitime karşı çıkılması, farklı mezheplere tahammülsüzlük gibi uygulamaların “İslam” etiketiyle sunulması, dinin evrensel ahlak mesajını gölgede bırakmaktadır.

Batı'daki bazı İslamofobik akımlar, bu temsilleri delil göstererek İslam’ı “medeniyet karşıtı bir tehdit” olarak tanıtmaktadır. Bu tür algılar, yalnızca Batı'da değil, aynı zamanda genç Müslümanlar arasında da dine yabancılaşmaya neden olmaktadır. Özellikle yüksek eğitilmiş ve sorgulayıcı bireyler, İslam’ın bu yanlış temsil biçimleri karşısında ya radikal yorumlara ya da tamamen seküler yaklaşımlara yönelmektedir.

7. Doğru Temsil: Sahih Kaynaklara Dönüş ve Eğitim

İslam’ın olumsuz imajının düzeltilmesi ve İslamofobi ile etkin bir şekilde mücadele edilebilmesi, öncelikle Müslümanların kendi dinlerini doğru anlamaları ve temsil etmeleriyle mümkündür. Bu doğrultuda, sahih kaynaklara dönüş, eleştirel düşünceye dayalı bir dinî eğitim ve bireysel-düşünsel dönüşüm büyük önem taşır. İslam’ın Kur’ân ve Sünnet merkezli ilkelerine sadakatle yaklaşılması, yanlış kültürel uygulamalardan ve hurafelerden arındırılmış bir temsilin inşasını mümkün kılacaktır.

7.1. Kur’ân ve Sünnet Merkezli Anlayışa Dönüş

İslam’ın evrensel ve ahlaki mesajını anlamak, ancak Kur’ân ve sahih hadisler ışığında mümkündür. Mezhep, cemaat ya da gelenek adı altında sunulan birçok uygulamanın İslam’la ilgisi olmadığını görmek için bu kaynaklara doğrudan yönelmek gereklidir (Barlas, 2002). Ancak bu yöneliş, salt metin okuması şeklinde değil; tarihsel bağlam, dilsel analiz ve evrensel değerler üzerinden yapılmalıdır. Bu, hem bireyin bilinçli bir Müslüman olmasını sağlar hem de dini tekelleştiren yapılara karşı direnç kazandırır.

Özellikle kadın hakları, sosyal adalet, insan onuru, farklılıklarla bir arada yaşama gibi konularda Kur’ân’ın sunduğu temel ilkeler, yanlış temsillerin panzehiridir. Bu ilkelerin hayatın merkezine alınması, hem bireyde hem toplumda olumlu dönüşüm başlatacaktır (Yıldırım, 2011).

7.2. Hurafelerle Mücadele: Dinî Temizlik ve Akılcı Yaklaşım

İslam, akli yücelten, hurafe ve batıl inançlara savaş açan bir dindir. Ancak günümüzde bu temel ilke ihmal edilmiş; birçok yanlış inanış, dinden bir parça gibi benimsenmiştir. Bu noktada dinî temizlik, yani dinin hurafe ve bidatlerden arındırılması bir zorunluluktur (Yavuz, 2012). Türbe kültü, muskacılık, cinci hocalık gibi uygulamalara karşı sahih bilginin yaygınlaştırılması, bu alanlarda din adamlarının aktif rol alması ve toplumun bilinçlendirilmesi gerekir.

Ayrıca, bu tür sapmaların yalnızca cehaletten değil, aynı zamanda dini tebliği vazife edinenlerin sessizliğinden beslendiği unutulmamalıdır. Dolayısıyla dinî temsil makamlarında olanların, yanlış uygulamalara karşı açık tavır alması, hem toplumsal hem de dışsal algı açısından dönüştürücü bir etkiye sahiptir.

7.3. Ahlak Merkezli Din Eğitimi

İslam’ın en temel hedeflerinden biri, iyi ve ahlaklı insan yetiştirmektir. Ancak günümüzde verilen din eğitimi çoğu zaman şekilsel ibadet bilgisiyle sınırlı kalmakta; ahlaki

gelişimi destekleyecek içerikler ihmal edilmektedir. Hâlbuki dürüstlük, adalet, merhamet, emanete riayet, hakka saygı gibi değerler; İslam'ın en temel emirleri arasındadır.

Din eğitiminin yalnızca çocuklukta değil, hayat boyu sürecek bir bilinç ve sorumluluk eğitimi şeklinde tasarlanması gereklidir (Demir, 2014). Özellikle genç nesillere yönelik dinî anlatımın, onların sorgulayıcı ve eleştirel zihniyetine uygun biçimde sunulması; baskıcı değil, rehberlik eden bir yaklaşımı esas alması, İslam'ın yanlış temsiline karşı etkili bir çözüm yoludur. **7.4. Toplumsal Sorumluluk Bilinci**

İslam'ın doğru temsil edilmesi sadece bireysel bir mesele değil; aynı zamanda toplumsal bir sorumluluktur. Camilerden okullara, sivil toplum kuruluşlarından aile yapısına kadar tüm alanlarda dinin özüne uygun şekilde yaşanması ve anlatılması gerekir. Dinin ticari çıkar aracı hâline getirilmesi, geçici politik pozisyonlarla kirletilmesi ya da gelenekle özdeşleştirilerek dogmatlaştırılması, İslam'ın ruhuna aykırıdır. Bunun yerine, sahîh bilgi, ahlaki sorumluluk ve toplumsal adalet ilkeleri temelinde bir temsil anlayışı geliştirilmelidir.

Bu doğrultuda, her bireyin örnek bir temsilci olduğu bilinciyle hareket etmesi, dinin itibarını yükseltecek; İslamofobik algıların etkisini zayıflatacaktır. Çünkü İslam, en güçlü mesajını yalnızca kelimelerle değil; doğru yaşam örnekleriyle verir.

Sonuç

Bu çalışmada, İslam'ın olumsuz imajının oluşmasında Müslümanların yanlış temsilinin rolü derinlemesine ele alınmıştır. Özellikle hurafeler, batıl inançlar, gelenekle karıştırılan dinî uygulamalar ve kadınlara yönelik ayrımcı tutumlar gibi birçok faktörün, hem İslam'ın özünden sapmalara hem de İslamofobik algıların pekişmesine yol açtığı gösterilmiştir. Kur'ân ve Sünnet'in sunduğu açık ve evrensel mesajlara rağmen, birçok Müslüman toplumda kültürel alışkanlıkların din kisvesi altında sürdürüldüğü görülmektedir. Bu durum, hem içeride bireylerin dine yabancılaşmasına, hem de dışarıda İslam'ın baskıcı, irrasyonel ve geri kalmış bir sistem olarak algılanmasına neden olmaktadır.

İslam'ın doğru anlaşılması ve temsil edilmesi, yalnızca Müslüman bireylerin sorumluluğu değil, aynı zamanda tüm toplumun huzuru ve küresel barış açısından da önemlidir. Hurafelerle mücadele, sahîh bilgiye dayalı dinî eğitim, kadına yönelik ayrımcılıkların ortadan kaldırılması ve ahlaki değerlerin öne çıkarılması, bu konuda atılabilecek temel adımlardır. Şekilcilikten uzak, öz odaklı bir din anlayışı; İslam'ın gerçek yüzünün ortaya çıkmasına ve toplumsal dönüşümün sağlıklı bir zemine oturmasına katkı sunacaktır.

Sonuç olarak, İslam'ın evrensel mesajının yeniden keşfedilmesi ve bu mesajın sahîh bir temsil yoluyla hayata geçirilmesi, hem içsel bir reform sürecini başlatacak hem de İslamofobiye karşı en etkili cevap olacaktır. Din, ancak doğru anlaşıldığında ve doğru yaşandığında hem bireyi hem toplumu dönüştürme kudretine sahiptir.

Kaynaklar

- Ahmed, L. (1992). *Women and gender in Islam: Historical roots of a modern debate*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Ali, K. (2006). *Sexual ethics and Islam: Feminist reflections on Qur'an, Hadith, and jurisprudence*. Oxford: Oneworld Publications.
- Allen, C. (2010). *Islamophobia*. Farnham: Ashgate Publishing.
- Aslan, R. (2009). *Kadın ve İslam: Geleneksel İslam toplumlarında kadın hakları ve özgürlüğü*. İstanbul: İz Yayıncılık.
- Barlas, A. (2002). "Believing women" in Islam: Unreading patriarchal interpretations of the Qur'an. Austin, TX: University of Texas Press.
- Beydoun, K. A. (2018). *American Islamophobia: Understanding the roots and rise of fear*. Oakland, CA: University of California Press.
- Bucar, L. (2022). *Stealing my religion: Not just any cultural appropriation*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Demir, M. (2014). *Dinî eğitimde ahlaki değerler: İslam'a göre doğru yaşamın ilkeleri*. Ankara: İlke Yayınları.
- Göle, N. (1997). *Modern mahrem: Medeniyet ve örtünme*. İstanbul: Metis Yayınları.
- Halliday, F. (1999). Islamophobia reconsidered. *Ethnic and Racial Studies*, 22(5), 892–902.
- Hidayatullah, A. A. (2014). *Feminist edges of the Qur'an*. Oxford: Oxford University Press.
- Joseph, S. (Ed.). (2003–2007). *Encyclopedia of women and Islamic cultures*. Leiden: Brill.
- Kara, A. (2013). *İslam'ın özünü anlama ve doğru temsil etme*. İstanbul: İnsan Yayınları.
- Karim, K. H., & Eid, M. (2012). *Clash of ignorance: Understanding the conflict between Islam and the West*. Retrieved from ResearchGate.
- Lean, N. (2012). *The Islamophobia industry: How the right manufactures fear of Muslims*. London: Pluto Press.
- Manji, I. (2004). *The trouble with Islam today: A Muslim's call for reform in her faith*. New York, NY: St. Martin's Press.
- Maududi, A. A. (2000). *İslam'da insan hakları* (M. F. Toprak, Çev.). İstanbul: Beyan Yayınları. (Orijinal eser yayımlanma tarihi: 1976)
- Mernissi, F. (1991). *The veil and the male elite: A feminist interpretation of women's rights in Islam*. Reading, MA: Addison-Wesley

Runnymede Trust. (1997). Islamophobia: A challenge for us all. London: Runnymede Trust.
Said, E. W. (1978). Orientalism. New York, NY: Pantheon Books.

Wadud, A. (1999). Qur'an and woman: Rereading the sacred text from a woman's perspective.
New York, NY: Oxford University Press.

Yavuz, H. (2012). Hurafelerle mücadelede Kur'an perspektifi. Ankara: Fecr Yayınları.

Yıldırım, M. (2011). Kur'an'ın toplumsal mesajı: Ahlak, adalet ve kadın. İstanbul: Alfa Yayınları.